

in Hande-
„Jesus geht
r Führer
his de vita-
lie in onze
rer“ predi-
zij hem toe-
om hem te
in geloofden
en, hoe dit
het tegen-
al van den
het Nieuwe
aan, dat de
eekent den
sten burger-
ros heeft de
am bepaald.
In wijderen
dan iemand,
rheber“, de
een stroo-
het opper-
strooming;
soldaten. In
ng van het
dal de poli-
issimus van
idt de ande-
wordt zóó,
van elken
van dien
ook tot het
stellen. Hun
ijd, dien zij
er hem aan,
hem te imi-
nieraal werd,
g gaat geen
als ware hij
olutie; ach-
archie. Maar
in de groote
in zijn nim-

ogen Hande-
lijk, wat met
oeld; en ook
ing. Zijn op-
us aan Zijn
il zij deelen
hieros“ Jezus
en voert ze
ongeveer ook
5:31, waar
dien God
gmaker. En
zie men ook
2:10, is Ar-
naar is weer,
n uitgespro-
Hij tot de
dat gedaan,
ng naar het
in de heer-
deze plaats
als „bewer-
ok hij houdt
heeft op het
anneer toch
hristus velen
r Prof. Gros-
s brengt tot
Hij verhoogt
l van archee-
ogtepunt-der-
us dan weer
Hij als onze
it geloof Zijn
che „verwer-
of. Grosheide
er als leids-
lat Jezus het
In dit vol-
nan. „Hij be-

de Paasch-
k uitgebeeld.
eeretitel het
en“ wil zeg-
aan in den
gsgeschie-
weg. „Geleid
in weg opge-
em aan, naar

mer op deze
Wij waren
en naar aan-
an Ds Both:
eeds vroeger
el goede din-
neenigen kan
estande toe-
wijzing naar
is, wringt in
king van kerk

en Oxford-Groep²⁾, wordt vanzelf de bespreking van zijn geschrift bij de recensenten ook onwillekeurig in datzelfde vergelijkings-keurslijf ingewrongen. Men moet hun dat niet kwalijk nemen; het ligt aan den schrijver zelf.

Zoo is het dan ook volkomen begrijpelijk, dat velen juist op het Paascheest een anderen kant meenen te moeten uitgaan dan Ds Both, wanneer zij spreken over het begrip „leiding“ in ons leven.

Ds Both heeft de leiding, die de geloovigen ontvangen, gebracht onder het aspect van de opvattingen, die de Oxford-Groep daarover heeft. Teeke-nend is reeds, dat hij daarover spreekt in een hoofdstuk over: „stil zijn en luisteren“. Nu heeft in de pers reeds meer dan eens iets gestaan over de eigenaardige opvattingen, die men in de kringen der Oxford-Groep heeft over het ondergaan en verstaan van Gods „leiding“ in het leven. Jammer genoeg spreekt ds Both niet breed over de daar ten aanzien van dit onderwerp heersche-nde opvattingen. Men zou hem dan ook groot onrecht doen, als men de zeer eigenaardige meening, die ginds heerschen, aan Ds Both in de schoenen schoof. Maar de op Ds Both en zijn beoordeelaars recenseerend toezien-de schare zou eveneens zich bezondigen, als zij meende, dat daarmee nu het laatste woord gesproken was. Want Ds Both — we herhalen het — heeft ons het dilemma kerk-Oxford-groep voor oogen gesteld; de groep heeft de kerk veel te zeggen, meent hij. En dus is de vraag niet farizeeuwsch-vijandig afwerend, de vraag der recensenten: wat is dan die „leiding“ in de Oxford-groep? en wat heeft de kerk daartegenover te stellen?

Oi kan men uit de in Ds Boths geschrift ten toon gestelde „kluw“ den „leeuw“ kennen: ex ungue leonem. We citeren: „Hoe kan ik Christus stuurman weten, zoolang ik zelf krampachtig 't stuur in handen houd? We moeten het Hem laten overnemen“. „Het leven onder leiding heeft zekere vormen noodig. Luisteren naar God is noodig“ („luister-tijden“). „De Oxford-groep heeft velen weer gebracht de zegenrijke gewoonte van den morgen-stille tijd“. „Vóór den dag ons... verbergen in de goddelijke leiding, opdat het geen ver-knoei-de dag worde“. „Verwarde gedachten in 't stil zijn voor God worden tot rust gebracht door 't letten op Hem. De gedachten op te schrijven is uitnemend. Het hindert niet, of we soms dwaze dingen opschrijven; zonder schade en schande wordt niemand wijs. Bij gewone, voor de hand liggende, maar gemakkelijk verwaarloosde plichten worden we bepaald, op fouten gewezen, aan moeilijke dingen, die we liever niet zouden doen, rusteloos herinnerd. En als God bij-zondere dingen van ons wil gedaan hebben, dan zal Hij het ons wel heel duidelijk zeggen.“ En zoo komt in Ds Boths geschrift telkens weer dat geloof in een zekere persoonlijke leiding Gods, verkregen door „stil-zijn en luisteren“, naar voren. „Vertrouwen op leiding“; zij is „de onzichtbare tegenwoordigheid huns Heeren“ bij de geloovigen. Deze „leiding“ moet „gehoorzaamd“ worden; zij oefent „lucht“ over ons. „En dan is natuurlijk aan Zijn (Gods) kant alleen de leiding, en aan onzen kant de eenig geoorloofde le-venshouding: ons laten leiden“.

...

Ds Both vergeve mij, dat ik tegenover dit zijn beeld van Gods „leiding“ op Paascheest iets anders stel. Ik stel er het begrip van onzen „Ar-cheeeg“ tegenover, en aanvaard daarvan de con-sequentie. Ten volle erken ik de uitnemende be-doeling, waarmee Ds Both ons op ernstige fouten in ons leven wijst; ik geloof niet — dat zei ik verleden week — dat men het „kerngezond“ heeten moet, gelijk sommigen het doen. Maar ik geloof evenmin, dat een verwijzing naar de Ox-ford-groep medicijn bieden kan. Want ik zie in de methodiek van het van die zijde ons voorge-schreven „stil-zijn-en-luisteren“ een psychologis-me, dat ons niet Gods stiel doet hooren, doch de stem van onszelf; ik zie daarin geen optrekken achter den Archeeg onzer belijdenis; doch een heen-cirkelen om ons zelf. Ik zie daarin geen volgen van de leger-order, die uit de Schrift, voor wie een open oog heeft voor de historie, gekend worden kan, tot neerwerping van allen hoog-moed van „vleesch en bloed“, doch een mo-veeren-van-zichzelf, een „nemen van het stuur-rad“ in eigen handen, waartegen Ds Both juist zoo ernstig heeft gewaarschuwd. „Het geleid wor-den door den Geest van God wordt genoemd het kenmerk van het kind-zijn“, zegt Ds Both. We zullen naar dat „kenmerk“ en naar dat „kind-zijn“ niet curieuselijk onderzoeken: we verwijzen alleen maar naar het Grieksch van den door Ds Both hier geciteerden bijbeltekst. De kinderen Gods, heet het daar, worden „geleid“, „gevoerd“.

2) Ook inzake de „leiding“: „Hoe dankbaar moeten we zijn voor verschijnselen als van de Oxford-groep, blijk van het zich overal baanbrekende verlangen naar persoonlijke gemeenschap met God. De Kerk moet daar onmid-dellijk haar leven in herkennen“.

3) Spatiëring hier en daar van mij. K. S.

En dat past weer in het beeld van den Leger-overste, die zijn soldaten „voert“, hun archeeg blijvende. En zoodra ik weer den band aan den Archeeg van Paascheest heb zien leggen, ben ik bang voor het quietistisch klinkend woordje „laten“, dat Ds Both hier gebruikt. „Aan onzen kant“, zoo zegt hij, is „de eenig geoorloofde levens-houding: ons laten leiden“. Ik geloof dat niet. Het „zich laten leiden“ (vooral in dat psycho-logistisch raam van opschrift-methodiek) vervang ik liever door het „mede-arbeider“ Gods zijn; Hij gaat in Christus, den Paaschvorst, vooraan; ik volg, maar sla de hand aan het stuur; niet mijn gedachten opschrijvende, doch Zijn Schrift lezende en gehoorzamende.

„Wij kunnen ook met den Bijbel in de hand een leven leiden, dat practisch een leven naar eigen goeddunken is“, zegt Ds Both terecht. Maar met die volgeschreven briefjes van onszelf voor oogen doen wij dat zeker, al willen wij het niet. Want in het opschrijven van mijn gedachten schrijft mijn oude mensch mee; maar in de Schrift heeft mijn oude mensch de hand niet gehad, halleluja.

Ds Both zal — ik zeg dit ter voorkoming van misverstand — dit laatste met mij eens zijn. Maar hij dringe ons dan ook geen schematiek op, welke de kerk tegenover de Oxford-groep stelt. Hij brenge haar en ons tegelijk en gelijkelijk onder de majesteit der Schrift, en werke met ons mee, gelijk ook ongetwijfeld zijn bedoeling wezen zal, het begrip „leiding“ uit in direct verband met het Archeeg-zijn van onzen Heere Jezus Christus.

Want invallende gedachten opschrijven, dat kan goed zijn. Maar „de toovenaars kunnen het ook“. Maar den band aan de heils- en open-baringsgeschiedenis leggen, en dien band gehoor-zaam erkennen, dat kunnen alleen Mozes en Aäron, en de kudde van hen, die Israël ZIJN, o.m. óók daarin, dat zij Israël willen HEETEN. Het georganiseerde Israël.

Het Israël van den Archeeg van Paschen.

K. S.

4) Spatiëring van mij. K. S.

5) Zie enkele nummers hiervoor.

„Van de Heiligmaking, van de Heerlijkmaking en van het Rijk der Heerlijkheid.“

Hedenmorgen ontving ik van dit bij de firma W. D. Meinema, Delft, van de hand van Dr A. Kuyper Jr. verschenen werk een present-exem-plaar, dat de schrijver zoo vriendelijk was mij te zenden. Gaarne kondig ik het uitvoerige werk op deze plaats aan. Het is van gelijk karakter als de andere werken van den auteur: populair in den besten zin van het woord, klaar, en gere-formeerd. De dogmatische waarde van Dr Kuypers studie lijkt mij voornamelijk hierin te liggen, dat de schrijver den samenhang laat zien tusschen heilig- en heerlijkmaking. Dat is voor het leven, dat God vreest en zijn vrijmaking van Hem wacht, van het uiterste gewicht; het is de eenige manier, om te doen zien, dat „de hemel niet uit den hemel valt“. Den schrijver mijn oprechten dank voor zijn vriendelijkheid en een hartelijken geluk-wensch met de voltooiing van dezen arbeid.

K. S.

Een oud Paaschlied.

Aan het Paaschlied, dat men hieronder vindt afgedrukt, of liever: aan den bundel waarin het voorkomt, is een eigenaardige geschiedenis ver-bonden.

Deze bundel verscheen te 's Gravenhage in 1615, onder den titel: „Hymni ofte Loff-Sangen op de Christelycke Feest-Dagen, ende andersins“. Had hij in onze dagen het licht gezien, dan zou onge-twijfeld het opschrift geluid hebben: „Proeve van bewerking van eenige Gezangen, te gebruiken in den Gereformeerden eeredienst“.

Immers: deze verzameling van stichtelijke lie-deren dankte haar ontstaan aan een kerkelijke opdracht. Op de synode van Utrecht in 1612 was de vraag aan de orde gekomen, of het niet wen-schelijk zou zijn om voor het liturgisch gebruik de „Eenige Gezangen“ wat uit te breiden. Zooals te doen gebruikelijk is werden deputaten ad hoc benoemd, en de „Hymni ofte Loff-Sangen“ vorm-den 't resultaat van hun werk.

Tot invoering ervan is het echter nooit ge-komen, ondanks het feit, dat de deputaten in hun voorrede een uitvoerig pleidooi daarvoor lever-den. In de bewogen tijden van 1617 en 1618 had-den de kerken wel wat anders te doen, dan zich met de gezangenkweste bezig te houden! Boven-dien waren enkele der voorgestelde liederen niet vrij van remonstrantsche smetten, zoodat Voetius er een tamelijk ongunstig oordeel over geveld heeft.

Toch is dit bundeltje, dat in de 19de eeuw zelfs nog een keer herdrukt is, ook nu de kennis-neming waard. Het bevat, zegt het „Privilegie“, dat de Staten-Generaal ervoor verleenden, de „oude Leyssen (= liederen), die vele aandachtige (= vrome) gemeene Luyden op Christelycke Feest-dagen in hare Huysen plachten te singen“. De deputaten hadden er zich toe bepaald, om de onder het volk gangbare liederen eenigszins te fatsoeneeren en van passende wijzen te voorzien. Wij treffen hier dus de verzen aan, die in het

Christelijk huisgezin van drie eeuwen geleden op de kerkelijke feestdagen gezongen werden. Even-min als de meeste van onze dergelijke liederen bezitten zij groote kunstwaarde. Toch is het jam-mer, dat zij zoo geheel en al in het vergeetboek zijn geraakt. Onze voorouders hebben er stich-ting bij gevonden, en in het gemeenschappelijk gezang ervan God gebeden en gedankt.

De volgende verzen vormen één van de „Hymni op Paschen“, en werden gezongen op de wijze van Psalm 107.

Comt laat ons vrolijk singen,
En loven Godt den Heer:
Met heyl hy comt omringen
Zijn schaapkens swack en teer.
Des nieuwe Werelts Licht
Ons huyden (= heden) is verschenen,
Te geven reyn gesicht:
Den nacht is heel verdwenen.

Op wegh haar (= zich) vroegh begaven
De vrouwen na het Graff:
Men sagh se vlijtigh draven:
Zij sochlen Godes Staff.
Wat gaat Maria aan (= overkomt M.)
Dat zij niet is gedachtigh
Hoe Christus sou' verlaan
Des Doodts geweldt seer prachtigh.

Wat wilt ghij in 't Graff soecken
Des Levens Vorst seer groot?
Voor hem vindt ghij de Doecken,
De Doodt heeft ghij gedoodt.
O crachtigh soet Fenijn!
(Hoe heerlyck zijn Godts wercken!)
De Doodt wordt Medicyn,
Daar Godt ons me' wil stercken.

Den Graff-steen ded' u schromen;
Want ghij vondt (= bevondt) u te swack:
Doch Godt verlost de vromen
Van sulcken on-gemack.
Godes Engel die comt aff
U troosten in u beven:
Maar 't Godde-looze Caff
Als Windt wordt wegh-gedreven.

Dit Wonder wilt niet swijgen,
(= verzwijgen)
Maar gaat, verteltet haast, (= snel)
Opdat weér wat moedts krijgen
Zijn Broederen verbaast. (= verslagen)
Zij waren nauw gegaan
Off Christus quam haar tegen
Hy ded' haar stille staan
En gaff-se sijnen Zegen.

Soo wil de Heere groeten
Die houden zijn Bevel:
Maar schrickelijck ontmoeten
Al die hier zijn rebel.
Dus laat ons desen Heldt
Steels volgen sonder dralen:
Die soo zijn gangen stelt
Hij rijcklijck sal betalen.

H. SMITSKAMP.

Clichévernieuwing in Passie- en Paaschpoëzie.

De geschiedenis van Passie- en Paaschpoëzie is — hoe kan het anders — die van de eene literaire traditie tot de andere.

Dank zij zijn Godsgave is de dichter roepings-halve cliché-verbreker en vormvernieuwer, en, in-dien roepingsgetrouw, traditieverstoorder en pio-nier der taalvernieuwing.

De meest intensieve cultuur van de taal van Adam tot den laatsten mensch is toevertrouwd aan den poëet; in zijn cultiveering van de taal cultiveert hij de aarde, met een bijzondere ver-antwoordelijkheid, hem speciaal opgelegd. Van hem wien meer is gegeven, mag meer worden verwacht.

De dichter cultiveert, van het begin der wereld tot aan haar ondergang, blind in de uitkomst, ziende in het gebod, — of starende op de uit-komst, blind voor 't gebod... Maar nooit zonder resultaat.

Want ook de vrucht van dezen arbeid, de we-reldoogst van het moeizaam zwoegende dichter-dom, juichende of vloekende bezwijkend onder zijn aesthetisch-cultureelen last, wordt tot den laat-sten korrel verzameld in de schuren van Gods eeuwigheid.

De gevallen mensch is een tragische figuur: al cultiveerende verovert hij de aarde... en wordt door die aarde geknecht.

De tragiek van den poëet is deze: terwijl hij het braakliggende taalland van stukje tot beetje loswrikt, klonteren zich reeds weer de kluiten samen; de dichter slaat cliché's in stukken... en vóór zijn dood, veel eerder vaak, is zijn werk verworden tot... cliché.